

2. A bankbetét

A sorozat első részében azt láttuk, milyen fő területei vannak a pénzügyi közvetítésnek, kik a szereplői és mit csinálnak. Most azt vesszük nagyjító alá, mi történik a megtakarításainkkal, ha bankban kívánjuk elhelyezni. **A legnépszerűbb, mindenki által elérhető befektetési forma a bankbetét.**

Ha nagyon egyszerűen fogalmazunk, betét mindaz a pénz, amit a bankba teszünk. Minthogy betétet hitelintézetten kívül más nem is gyűjthet, azt is mondhatnánk, hogy a bankba tett pénz csakis betét lehet. Ez persze csak korlátozottan igaz, mert a bankok pénzt nemcsak betétként, hanem más befektetés címén is elfogadhatnak. A betét elnevezés azért nagyon fontos, mert a betétbiztosítással az állam garantálja, hogy a betétes akkor is hozzájut a pénzéhez, ha a bank csődbe jut. Leegyszerűsítve tehát: betét az a pénzösszeg, amit egy banknál általában kamatfizetés ellenében helyezünk el.

A lekötés, a betét összege és a kamatozás

Amikor a bankba tett pénzt lekötjük, arról nyilatkozunk a banknak, hogy milyen hosszú ideig nem fogjuk kivenni pénzünket. Ha a betétet „feltörjük”, azaz a lekötési idő letelte előtt kivesszük a bankból, általában a teljes kamatot, de legalábbis annak nagy részét elveszítjük. Ha nem tudjuk előre, mennyi ideig tudjuk nélkülözni az összeget, választhatunk olyan betétet is, amelyeknél a határidős betétekhez képest alacsonyabb kamatok ellenében könnyebben elérhető azáltal, hogy a lekötött összeghez korlátozott mértékben hozzá lehet férni a teljes befektetés megszüntetése és a kamatfeltételek megváltozása nélkül.

A lekötési idő vagy más szóval futamidő hosszán kívül megtakarításaink hozamát a lekötött összeg nagysága is befolyásolja. Könnyen belátható, hogy minél magasabb összeget helyezünk el a banknál, annál magasabb kamatot fogunk kapni. Nem mindegy azonban, hogy

a fenti elv sávos vagy lépcsőzetes kamatozás mellett történik. **Lépcsőzetes kamatozás** esetén a következő kamatlépcső elérését követően a teljes betétre a magasabb kamatozású kamatlépcsőhöz tartozó kamatot kapjuk, míg **sávos kamatozású** betétnél a magasabb kamat csupán az adott kamatsávnak megfelelő összeg után jár, azaz a teljes betétösszeg után járó kamat alacsonyabb lesz. Egy egyszerű példán szemlélítve, ha bankunk a betétek után 1 000 000 forintig 4 % kamatot fizet, 1 000 000 forint felett pedig 6 %-ot, és mi 2 000 000 forintot kívánunk nála elhelyezni, akkor sávos kamatozással $40\,000 + 60\,000$ azaz összesen 100 000 forintot kapunk, lépcsős kamatozás esetén viszont már 120 000 forintot. Esetenként nemcsak az összegek, hanem a futamidő tekintetében is alkalmazzák a sávos kamatozást. Ez azt jelenti, hogy rövidebb futamidőre kisebb, majd a futamidő végére dinamikusan növekvő kamatokat fizet a bank.

A betétek formái és fajtái

A betéteket elhelyezési formája szerint lehet úgynevezett **könyves betét**, amikor a betéthez való jogunkat elsősorban az arról kiállított okirat igazolja. Mára sokkal elterjedtebbé vált a **számlabetét**, amikor a betétet a bankszámlánkon különítik el vagy egy külön erre a célra nyitott betétszámlán tartják nyilván. A könyves, vagy okirati betétek jelentősége azért is csökkent, mert ma már nem lehet anonim módon, azaz a tulajdonos megjelölése nélkül betétet elhelyezni.

A lekötött betétek között devizanemük szerint megkülönböztetjük a forint- és a devizabetétet.

A **devizabetétek** esetén nemcsak a betét összegét, futamidejét, és a kamatkondíciókat kell számításba vennünk, hanem az adott devizanem forinthez viszonyított árfolyamváltozását is. A forint árfolyamának változása önmagában is okozhat veszteséget vagy nyereséget a kamatváltozásoktól függetlenül. Ha például euróbetétünk van és az euró a forinttal szemben 10 %-ot erősödik, ez azt jelenti számunkra, hogy a betét forintban felvehető összege 10 %-kal magasabb, jobban mondva több lesz.

A betétszámla

A betétszámla vezetésével a bank arra vállal kötelezettséget, hogy a nála elhelyezett pénzünket az előre meghirdetett kamatokkal növelve adja vissza. Persze a bank is felszámít különböző jutalékokat szolgáltatása fejében, és a számláról történő készpénzfelvételnek is díja van. Ezek mértékét a bank ügyfélforgalomra kijelölt helyiségeiben, internetes honlapján hozzáférhetővé teszik. Az ügyfélforgalmi helyiségekben egyébként kötelező is az aktuális kondíciós lista kifüggesztése (Hirdetmény). Érdeemes azt is tudnunk, hogy a bank folyamatos szerződések, mint például betétek ismétlődő lekötésére szóló szerződés esetén köteles évente legalább egyszer tájékoztatást (kivonatot) küldeni.

Az egységes betéti kamatlábmutató (EBKM)

A betétekre nemcsak a kamat jár, hanem a betétszámla kezeléséért a bank díjakat és jutalékokat, illetve egyéb költségeket is felszámíthat. Mivel ezek közvetve vagy közvetlenül csökkentik a betétek hozamát, azok tényleges hozama kisebb lehet, mint a bank által ígért kamat. Részben e torzítás kiszűrésére, részben pedig az egyes bankok által kínált betételhelyezési lehetőségek összehasonlíthatósága érdekében találták ki az **egységesített betéti kamatláb mutatót (EBKM)**, amelyet minden bank köteles közölni ügyfeleivel.

Ezt a mutatót a bankok egységes számítási mód alapján kötelesek megállapítani, így ebből tudjuk meg egy-egy betét nettó hozamát, és ezek segítségével hasonlíthatjuk össze a bankok kamatígéreteit egymással is. Az EBKM-et kötelező feltüntetni minden betét esetén függetlenül attól, hogy forintbetétről vagy devizabetétről van-e szó.

Névre szóló és anonim betétek

Magyarországon bankbetétet elhelyezni ma már csak névre szólóan lehet. Ennek a rendelkezésnek az a célja, hogy a bankrendszer ne lehessen felhasználni olyan pénzüsszegek elhelyezésére, amelyek esetlegesen bűncselekményekből származnak vagy azzal kapcsolatosak. Az anonim betételhelyezés lehetősége (pl. bemutatóra szóló

takarékbetétkönyvek) 2001 decemberével megszűnt, a korábban elhelyezett ilyen betéteket pedig névre szólóvá kellett átalakítani.

A betétbiztosítás

A betétesekben időről időre felmerül a kérdés, vajon jó bankba tették-e a pénzüket, elég biztonságos-e a bank működése ahhoz, hogy ne kerülhessen veszélybe megtakarított pénzüik. A bankrendszer egészének elemi érdeke, hogy a betétesek biztonságban érezzék pénzüket és az valóban biztonságban is legyen. Erre szolgál a **betétbiztosítás**, amely arra az esetre szolgál biztosítésként, ha valamelyik tagja nem tudna eleget tenni a betétesekkel szembeni fizetési kötelezettségeinek. Az ezzel kapcsolatos feladatokat 1993-tól egy önálló intézmény, az **Országos Betétbiztosítási Alap (OBA)** látja el. Minden hitelintézet köteles belépni az OBA tagjai közé, amelynek bevételeit a tagok befizetései képezik.

Nem terjed ki a betétbiztosítás például a lízingscégekre, a vállalatok és önkormányzatok által kibocsátott kötvényekre, szövetkezeti részjegyekre és célrészjegyekre és más megtakarítási célzatú papírokra, még ha nevükben esetleg szerepel is valamilyen módon a betét elnevezés. Támponcot ebben az OBA által működtetett **betétregiszter** jelent, ahol tájékozódhatunk az egyes megtakarítási formák védettségét illetően. A betétbiztosítás kiterjed a magánszemélyekre, vállalkozásokra, szervezetekre, stb. és ugyanúgy védi a belföldi, mint a külföldi betéteseket is. Azonban nem terjed ki azokra a szervezetekre, amelyekről feltételezhető, hogy maguk is meg tudják ítélni kockázataikat (például a hitel- és biztosító intézetek, befektetési alapok). A betétbiztosítás nem csak forintbetéteket védi, hanem bizonyos korlátok között a devizabetéteket is (pl. euró).

Milyen összeghatárig szól a betétbiztosítás, és mi történik az értékhatár feletti betétekkel?

A betétbiztosításnak mértéke **hatmillió forint**. Ez a gyakorlatban úgy érvényesül, hogy a biztosítás egymillió forintig 100%, egymillió feletti betétek esetén pedig az egymillió fölé eső betétösszeg 90 %-a, de legfeljebb hatmillió forint. A betétbiztosítás betétesenként és hitelintézetenként értendő, tehát ha valakinek több hitelintézetben is van betéte, mindenütt

biztosítottá válik a törvényes összeghatárig, de az egy hitelintézetben belüli betéteit összevonják. Ha pedig egy betétnek két tulajdonosa is van, mindkettőjükre külön-külön értendő a minimumösszeg. A biztosítás összege kiterjed a tőke mellett a megszolgált, azaz esedékessé vált kamatösszegre is. Ha a betétes a betétbiztosítás által garantált összeghatárt meghaladó betéttel is rendelkezik ugyanabban a bankban, az ezen összegre szóló követelését már csak a hitelintézettel szembeni felszámolási eljárás keretében a többi hitelezővel együttesen érvényesítheti.

A bankbetéteken kívül sok más pénzügyi termékre vonatkozóan is hasznos információk és termék-összehasonlító táblázatok találhatóak a Felügyelet honlapján (www.pszaf.hu) „A Fogyasztókért” menüpontban.

Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete
Fogyasztóvédelmi Főosztály

A cikk eredeti változata a „Köznevelés” című lapban jelent meg 2003. október 31-én.